

Matarengi - Posten

Medlemsblad No 28

Maj månad år 2022

Matarengi Forskarförening

Se 957 31 Övertorneå

info@matarengi.org

I redaktionen: Ann-Kristin Sundelin, Vega Kihlström och Marita Mattsson Barsk

Nivagården i Korpikylä

Foto: Privat

Ordföranden har ordet

Vårvintern har varit fin men vill inte ge efter. I skrivande stund ligger isarna kvar och vintern vill inte släppa sitt grepp. Men tids nog tvingas den ge med sig och våren gör sitt intåg. Kort därefter kan vi se fram mot skir grönska och ljusa sommarnätter.

Riksdagen har beslutat att covid-19 inte längre skall klassas som en samhällsfarlig sjukdom. Smittan har inte upphört och konstaterade fall skall fortfarande anmälas till smittskyddsläkare. Alla tidigare restriktioner har upphört och folk kan röra sig fritt utan att få dåligt samvete. Detta har medfört att sociala kontakter, allehanda slag av evenemang m.m. återupptagits, efter två års uppehåll. Ett exempel är Matarengi marknad som kommer att gå av stapeln 15-17 juli. Vår förening kommer att ha Öppet Hus under marknaden 16-17 juli med temat – prova på släktforskning.

I år är det 400 år sedan Bondeskalden Anders Mickelsson Keksi föddes. Hans kända kväde om vårfloden i Torne älv 1677 har uppmärksammats på olika sätt av språk- och litteraturforskare och har även blivit tonsatt. Det andra mindre kända kvädet, som anses vara äldre, handlar om prästen Nikolaus i Övertorneå församling. Keksis ”sånger” är drastiska, humoristiska och ibland ironiska. Enligt den kände språkvetaren och tidigare professorn i finsk-ugriska språk vid Uppsala universitet, Björn Collinder, var Anders Mickelsson Keksi den förste till namnet kände finske allmogeskalden. Han skaldade på dåtidens tornedalsfinska eller meänkieli. För att hedra hans minne och hans gärning planerar vi i Matarengi forskarförening att anordna ett jubileum lördagen den 13 augusti 2022 i Korva, ursprungligen Torakankorva.

I detta nummer av Matarengi Posten kan ni läsa artiklar om Flottningen i Isojoki – biflöde till Torne älv och om Hulkoffgården och Nivagården i Korpikylä - Släktgårdar med anor från 1500-talet.

På vår hemsida <https://matarengi.org/> finns information som uppdateras och samtliga tidigare nummer av Matarengi Posten.

Med förhoppning om en fortsatt härlig vår och en riktigt skön sommar!

Thomas Wahlberg
Ordförande

Information

Matarengi Forskarförening träffas varje torsdag kl 18.00 i NKFC-huset på Matarengivägen 24 i Övertorneå t o m 12 maj. Efter sommaruppehållet börjar träffarna igen i september.

Styrelsen för Matarengi Forskarförening

Ordförande: Thomas Wahlberg

1:e vice ordförande: Tomas Simu

2:e vice ordförande: Vega Kihlström

Styrelseledamot/kassör: Bror-Erland Härmä

Styrelseledamot/sekreterare: Ann-Kristin Sundelin

Ersättare:

Ingrid Fryksell

Monica Simu

Åke Ersson

Sture Mäkitaavola

Medlemsavgift för 2022

Styrelsen för Matarengi Forskarförening hoppas på fortsatt stöd från medlemmarna under år 2022. Besök vår hemsida <http://matarengi.org>. På vår hemsida finns kontaktuppgifter och e-postadress till föreningen. Som medlem får du tillgång till Erik Wahlbergs släktforskning på hemsidan <http://erikwahlberg.se> via internet. Om du tidigare varit medlem och än inte betalt din medlemsavgift för innevarande år eller vill bli medlem kan du göra det enligt nedan.

Inbetalning av medlemsavgift görs till bankgiro 5715-0831, från utlandet/ulkomailta/abroad BIC SWEDSESS, IBAN SE 42 8000 0826 4498 3256 5965. Uppge alltid namn och aktuell e-postadress när ni betalar så att vår kassör ser vem som betalt.

150 kr/medlem

200 kr/familj

200 kr/organisation

Flottningen i Isojoki – biflöde till Torne älv

Flottningen har haft den ojämförligt största betydelsen i Isojokis historia. Isojoki utmynnar i Soukolojärvi, Övertorneå. Det första timret flöt år 1920.

Tidigare kan det ha varit som Johan Tepsa berättar vid sammanträffanden på 1950-talet, att flottarna kunde åka på stock nedför forsarna, men för att kunna göra det krävdes att stockarna var i hela längder. Flottning av så långa timmer måste ha varit besvärligt, eftersom varje stock nådde över ån. Hur dammarna såg ut i flottningsens barndom är svårt att föreställa sig, men namnet Turvetammi på svenska Torvdammen, som låg ca 200 m ovanför den nuvarande vid utloppet från Ylinenjärvi, säger en hel del.

1928 byggdes den egentliga dammen, och då bildades Torne älvs biflödes flottningsförening. Innan dess hette det Juovajoki flottningsdistrikt och bestod av tre distrikt 1-3. Den flottning som då blev allmän i de mindre bäckarna fick tillstånd av Länsstyrelsen den 31 december 1908 och i samband med dammbyggnaderna tillstånd av Vattnendostolen 16 november 1929. Chef för föreningen Torne älvs biflödes flottningsförening var Folke Fahlander. Efter hans pensionering tog sonen Bror över ansvaret. Ovannämnda förening var en sammanslutning av alla skogsbolag med intressen för flottning i mindre vattendrag.

Ivan Muotka ansvarade för delen från Jokihaara i Vikevi, där Ylinenjoki och Juovajoki förenas och bildar Isojoki, ner via Soukolojärvi och Soukolojoki till Torne älv. Alfred, hans son, tog över vid Ivans pensionering. Karl Alanentalo ansvarade för delen Jokihaara och åarna Netijoki, Ylinenjoki och Juovajoki. När Karl pensionerades tog hans söner Albin och Anton tillsammans över ansvaret. Det fanns också s.k. kymppiä, (fi. kymppi sv. tia - lagbas för ett flottningslag som bestod av ca 10 man) som hade till uppgift att skriva tid för flottare i arbetslaget. Jag upplevde dock aldrig att de hade någon förmansfunktion.

När timmermängden ökade till mer än 100 000 stockar, räckte vattnet inte till, utan dammen byggdes om vintern 1940 – 41. Samtidigt med dammbygget rensades utflödet från sjön Ylinenjärvi med påföljd att vattnet i sjön sjönk med mer än en halv meter. Denna sänkning var till gagn för bönderna men en katastrof för fisken. Just denna vinter bottenfrös alla tre sjöarna, och all fisk dog. Vad som också bidrog till fiskdöden var att isen var så tjock och den fick sprängas sönder på våren. Först tre år senare började fisken sakta återkomma. Jag vet att sommaren 1944 fångades en enda gädda. Sjön miste helt sin betydelse som förråd för färsk fisk under året. För markägande bönder hade det inte så stor betydelse, men för icke bönder var det en katastrof. Sjön har ännu till i dag inte repat sig till den fiskrika sjö den varit före dammbygget. När dammen revs år 1958 och botten-plankorna plockades bort, sjönk vattnet ytterligare – och det hörde till denna grupps arbete att försöka återställa sjön.

Flottningen gav dock mycket arbete som kompenserade fiskebortfallet. Under de första åren pågick arbetet året runt med att bygga stenistor och armar i krökarna. Bäckstränderna fick också rensas från ris och träd som kunde vara till hinder vid flottningsarbetet. Bäckens botten fick också rensas från stora stenar för att få en fin timmerränna. Förmannen för dessa arbeten hette Lappea.

Förberedelserna för årets flottning påbörjades alltid efter påsk, då skogsarbetet tog slut. Det bestod av utkörning av s.k. ”pummit” (sv. bommar). Först skulle hela timmermängden omgärdas av bommar. Sidobommar fick läggas ut för att timret skulle följa flottningsleden. Man fick också vänta på lämpliga vindar för att kunna forsla timret från övre Ylinenjärvi till Ylisalmi, där det släpptes loss för vidare färd via Lombolojärvi till Alanen-Ylinenjärvi, där en fångstbom var utlagd.

Naturen var givmild, och om det blåste sydliga vindar på dagarna, fick man passa på när den s.k. Yöpohjanen (sv. Nattvinden från norr) kom på natten. För att timret skulle flyta fritt över

ängarna i Ylisalmi var dammen en aning låg, men om dammvakten höll dammen riktigt bräddfull under några timmar, gick det bra med knapp nöd. Återigen måste vinden vara nordlig för att timret skulle kunna flottas över byasjön Ylinenjärvi fram till dammen. Ibland envisades vinden att vara västlig eller sydlig, dvs när yöpohjanen uteblev. Då kunde man få vänta i flera dagar. När timret väl var framme vid dammen och klart att släppas ner, hade gamla timmermän byggt landgångar på båda sidor av ett antal timmer som flottats dit i förväg. Dessa timmer bands fast med vidjor (fi. vittoja), som bara gamla vana flottare klarade av att göra. Timret fångades upp i en fångstbom som låg ca 200 m ovanför dammen.

När nerläppet skulle ske, öppnades alla dammluckor för fullt, medan vattenmängden reglerades med s.k. sulkopelkat (sv. tvärbjälkar). Nerläppet kunde se mycket dramatiskt ut, då hela strölagda massavedhögar sögs in i utsläppet. Ljudet var öronbedövande. Vanlig samtalston kunde inte höras. Några hörselskydd tänkte ingen på, utan man sade att ”öronen vänjer sig, men i dag kallar vi dem döva”. Nerläppet tog normalt ett dygn om det inte bildades brötar och nerläppet fick stoppas. Om bröten uppstod nedanför Huivisuanto, fanns de en s.k. saantipummi (sv. fångstbom) i selets ände, som man kunde stoppa timmerflödet med. Längs hela bäcken, på strategiska ställen där det var risk för brötbildning, var vaktmanskapet (fi. vonkamiehet) utplacerat. Efter nerläppet började den s.k. rumpkörningen (”rumpan går” flottningsterm för det sista virket som samlats upp och flottas utmed flottleden under säsongen, hännän ajo på finska). Först revs landgångarna ovanför dammen. De har tjänat som gångbanor under nerläppet. Rumpkörningen måste ske utan avbrott fram till Jokihaara. Eljest räckte inte vattnet till. Om det fanns avlägggen efter bäcken som fördröjde rumpkörningen, måste uppehåll göras, och då stängdes dammen ungefär tio timmar för att karlarna skulle kunna vila ut.

Det fanns dock vårar med litet vatten då man inte kunde stanna. En sådan gång arbetade flottarna 52 arbetstimmar plus matraster i ett sträck. Sedan skulle man göra den ca tjugo km långa vandringen hem till Ylinenjärvi. Bara en man. Johan Alanentalo kom hem – alla andra somnade på vägen.

När alla hade vilat ut, började efterarbetet med att återställa allt till nästa flottning. Arbetsammast var att dra bommarna till uppläggningsplatserna. Några motorbåtar fanns inte förrän under de sista åren flottningen pågick, varför bommarna fick bogseras med roddbåtar för att sedan med handkraft dras upp på land. Det var ofta mer än tio meter långa, grova bommar man fick slita med. Kojorna städades, och dammen ställdes för sommaren i helt öppet läge. Sist ställdes båtarna in i båthuset (fi. venehuone) i Teirirova.

När timret nådde Haparanda, kunde de som hade lust att få arbete vid sorteringen i Hellelä. Varje stock var märkt med s.k. huggymärke, som kunde se ut som ett K för talltimmer, KT för sulfit och KII för sulfat. Det var Domänverkets märken. Andra bolag hade motsvarande huggmärken. Vid sorteringen buntades virket i stora bogserflottar som bogserbåtarna drog till den slutliga destinationsorten. Det var med ett visst vemod jag år 1957 kunde se de sista timren passera, och en lång och penninggivande epok nådde sitt slut.

Skogsvårdsstyrelsen försökte snabbt få byamännens tillåtelse att riva dammen. Dammen revs, och det återstår en gångbro som är nyrenoverad. Egentligen borde byamännen ha krävt att flottningssällskapet återställer sjön till vad den var före flottningens början. Det kan vara så att det skulle ha krävts en ny vattendom för att göra det, och det ville man undvika.

Ylinenjärvi 1996 03 14

Per Vanhaniemi.

HULKOFFGÅRDEN OCH NIVAGÅRDEN I KORPIKYLÄ

Släktgårdar med anor från 1500-talet

Per-Olof Snell

Henrik Mickelsson Rautia från Juoksengi fick av sina föräldrar år 1596 en gård vid Tuoheanlahti i Korpikylä på vilket han byggde upp ett hemman som 1604 skattade $\frac{2}{3}$ mantal. Ägora synes genom arvsrätt ha tillhört modern som möjligen kom från Tuohea i Korpikylä. På 1750-talet delades stamhemmanet i tre gårdar om vardera $\frac{1}{4}$ mantal – Vanhatalo, Nikuntalo och Hulkoff vilka ännu på 1800-talet innehades av ättlingar till Mickel Henrikson Rautia. Efter det laga skiftet i slutet på 1850-talet flyttades Vanhatalo till södra delen av byn och Nikuntalo till Harjubacken. Hulkoff, som blev kvar på det ursprungliga stamhemmanets plats, fortsatte att drivas av ättlingar till Henrik Mickelsson. Hulkoff delades i slutet av 1930-talet i Nivagården och Hulkoffgården vilkas ägarlängder visar att de nuvarande innehavarna, Birgitta Niva och Kurt Hulkoff, utgör den tolfte generationen som i rakt nedstigande led kan knytas till den förste kände ägaren av stamhemmanet birkarlen Mickel Henriksson Rautia.¹

Mickel Henriksson i Juoksengi 1565-1610

Mickel Henriksson upptas från 1560-talet på Rautila i Juoksengi där han finns kvar till 1610. Han var nämndeman i Torne socken och upptas i birkarlalängden på 1580- och 1590-talet. På gården i Juoksengi, som skattade för 1 mantal, redovisade Mickel Henriksson 1599: 1 häst, 1 tjur, 1 stut, 14 kor och 9 får. Sönerna Nils och Henrik upptas i birkarlalängden år 1600 och 1606. Hemmanet delades 1611 mellan Nils Mickelsson och änkan hustru Elin som vardera skattade för $\frac{3}{8}$ mantal. Elin finns kvar i längderna till 1624 vilket antyder att hon var Mickel Henrikssons andra hustru och att Henrik Mickelssons mor torde ha avlidit på 1590-talet.

Henrik Mickelsson 1596-1645

Ett gammalt dombrev anger att Henrik Mickelsson 1596 fått hemmanet i Korpikylä med alla dess lösören och nybruk av sina föräldrar i förgånga eller sytningslön - innebärande att han åtagit sig att försörja föräldrarna - och därför kunde behålla gården som ett skattehemman genom arvsrätt. Då Henriks hemman inte förekommer i jordeböckerna under 1500-talet antyds att det ingått i, och senare utskiftats ur, något av de äldsta hemmanen i Korpikylä.

Henrik Mickelsson, som under 1590-talet var fogdetjänare hos lappfogden Nils Oravainen, upptas första gången under Korpikylä i 1603 års korntiondelängd. Bågalängden 1604 visar att gården skattar för $\frac{2}{3}$ mantal. Henrik Mickelsson som blev nämndeman 1610 hade under sin tid som fogdetjänare och birkarl skaffat sig god kunskap om lappmarken vilket kronan utnyttjade i kriget mot Danmark och Ryssland i början av 1600-talet då Sverige försökte utöka sitt territorium på Kolahalvön. För att övervaka området sändes Henrik Mickelsson till Norge för att spionera på danskarna och för att tillsammans med stallbrodern Per Jönsson Jaukkori i Ruskola driva kronans renar och lappar in på den svenska sidan för att rädda dem undan fienden. Henrik Mickelsson konfirmerar med sitt bomärke den 25 juli 1611 resan upp till Västersjön och mottagandet av färdkost och pengar som belöning för sin insats.

¹ Birkarlarna hade från mitten av 1200-talet ensamrätt att driva handel i lappmarken och uppbära skatt av samerna.

Henrik Mickelsson deltog som nämndeman vid förhandlingarna i samband med bildandet av Torneå stad 1621 samt vid värderingen av den mark som exproprierades på Suensaari. Sommaren 1623 ingick han bland de 27 första borgarna som börjat bebygga den nya staden. Han har då en stuga på plats och hade timrat sex varv på en ny stuga med portloft samt två under- och överbodur. Dessutom hade han en strandbod, även den med under- och överbod, som troligen brukades för hans handelsverksamhet.

Trots att Henrik Mickelsson var en av de första borgarna i Torneå synes han ha föredragit livet på den välbärgade lantgården framför stadslivet. 1626 redovisade han i Korpikylä 2 tunnor i utsäde och i ladugården fanns 3 hästar, 1 tjur, 15 kor, 4 kvigor, 5 kalvar, 33 får och 3 grisar. Borgarlängden för Torneå året därpå visar att han lämnat staden. Vid roteringen 1637 uppges han vara gammal och utlevad, vilket innebär att han var drygt 60 år. Sonen Olof Henriksson var då 18 år och således född omkring 1619.

Olof Henriksson 1645-1677

Olof Henriksson som övertog gården efter fadern blev nämndeman, postbonde och gästgivare i Korpikylä. Landshövdingen Frans Crusebjörn beviljade den 17 februari 1648 Olof Henriksson frihet från knektutskrivning och låter honom åtnjuta postbondens frihet eftersom hans gård ligger *mitt uthi sträckvägen emillan Öffwertornöå och Nedertornöå socknar, och måste emottaga allt resande folck*. En transaktionsskrift upprättad 1665 antyder att Olof Henrikssons första hustru Anna var dotter till Henrik Persson på Pietilä i Mattila. Skriften anger bland annat att Olof i arv från Pietilä fick Tärämöja träskfiske mot att han åt svågern Henrik Persson upplät 1 tunnland åker i Mattila samt gav honom 23 daler. Olof Henriksson synes ha utvidgat sitt hemman genom ägor han *plockevis* köpt bland annat i Övertorneå socken och vilka uppräknats i den uppsats över alla ärvda och köpta ägor han uppvisade vid roteringen 1667 då hemmanet skattlades till $\frac{5}{8}$ mantal. Olof Henriksson ingick på 1670-talet ett nytt gifte med Anna Jönsdotter som dock blev barnlös. Hans enda barn var dottern Anna från första giftet vars make Nils Persson Pipping senare kommer att överta hemmanet.

Anna Jönsdotter och Olof Olofsson Mört 1678-1690

Efter Olof Henrikssons död övergick gården 1678 till änkan Anna Jönsdotter. Hon gifte sig 1680 med borgaren Olof Olofsson Mört som varit bruksskrivare i Kengis innan han 1679 blev handelsman i Torneå. Efter giftermålet upptogs Olof Olofsson Mört som husbonde på gården i Korpikylä, som sköttes av 2 drängar och 4 pigor, medan han och familjen bodde i Torneå.² Kartan över Korpikylä 1681 visar att gården var belägen där Nivagården står idag. Av kartan framgår också vilka åkrar och ängar som ingick i stamhemmanet. Fram till 1690 brukades gården av Olof Mörts legofolk.

Anna Olofsdotter och Nils Persson Pipping 1690-1719

Olof Henrikssons dotter Anna, eller Annika som hon tidvis benämns, hade 1690 gift sig med Nils Persson Pipping vars farfar Pier Pépin - Petter Pipping - inflyttat från Frankrike till Sverige för att arbeta vid Nyköpingsverken. Han kontrakterades 1653 med sina två söner Johan och Peder vid Kengis bruk efter en ansökan till Bergskollegiet av Arendt Grape som begärt att *få en god masmästare och träbälgmakare till Kengis då malmen är stark och behöver stark bläst*. Pier Pépin d.ä. och sonen Johan flyttar från Kengis 1660 till Ludvika. Bälgmakaren Pier Pépin

² Som änka hade Anna Jönsdotter blivit myndig och kunde redovisa gården men i och med gifftet med Olof Mört betraktades hon åter som omyndig och chefen i familjen Olof Mört blev därför husbonde på gården i Korpikylä.

d.y. är kvar i Kengis 1654-60 och i Svappavaara kopparbruk 1661-75 för att åter vara i Kengis 1678-92. I rullorna benämns han *Peder Pepin* eller *Peder Pipingh: Fransoss*. Han upptas i mantalslängden med hustrun Inger Nilsson till och med 1690 men står 1692 ensam varefter han försvinner ur längden troligen på grund av att han passerat 60 års ålder för att sista gången omnämnas 1701 då det i mantalslängden för Kengis bruk står *Byggmästare Petter Pipping mycket gammal man*. I familjen finns tre kända söner, Johan, Philip och Nils.

Johan Pipping som synes vara född 1657 finns i början av 1680-talet i Torneå där han involveras i den rike rådmannen Erik Grelssons sjöfart på Stockholm. Sommaren 1685 tvistar han med salig Erik Grelssons svärson Anders Planting som inte återbetalt den tull Johan lagt ut för skutan i Stockholm. Redan vid denna tid synes Johan ha planerat ett äktenskap med Grelssons änka Karin Torfastdotter som vid bodelningen efter maken hösten 1685 begär att barnen då de nästa vår kommer från Stockholm skall ge henne en *äreklänning av det tyg hon helst behagar och hennes stånd likmätigt är*. Klänningen var uppenbarligen avsedd för bröllopet med Johan Pipping som står våren 1686. Johan Pipping blir samtidigt borgare och huvudman för familjens två skutor, gården i Torneå, Laiti gård i Kukkola samt ägor på Mustasaari och Matosaari i Karungi vilka hustrun ärvt efter maken.

Styvsvärsonen Anders Planting, som troligen inte gillat svärmoderns nya gifte, försöker 1691 hindra Johan Pipping från att utses till rådmän påståande att han var utlänning. Johan Pipping beklagar detta i ett brev till landshövdingen där han uppger att han *icke allenast här i socknen födder är utan och min fader i Sverige och Södermanland, ehuru väl af fransk extraction, dessutom min farfar allaredan Anno 1632 den Lutherska religionen antagit och sålunda för en redlig svensk undersåte sig förklarar*. Brevet, som antyder att Pier Pépin d.ä. antog den lutherska läran när sonen Peder föddes, undanröjde hindren och den 23 maj 1692 avlade Johan Pipping sin rådmansed. Johan som blev en välmående handelsman och skeppare i Torneå ingick 1693 nytt gifte med stadsnotarien Jacob Elis änka Sophia Johansdotter och fick sonen Petter som blev befallningsman och borgmästare i Torneå.

Philip Pipping omnämns 1681 i en memorialbok som omfattar Färna, Trummelsberg, och Bastmora bruk i Västmanland. Mantalslängden 1682-85 för Björsbo bruk i Söderbärke socken i Dalarna upptar Petter, Johan och Philip Pipping utan hustrur. De efterträds 1686 av bokhållaren Lars Falk. Philip Pipping har samtidigt flyttat till det nyinrättade Iggesunds bruk där han 1687 är skrivare och förste man. Han gifter sig 1694 med jungfru Magdalena Hansdotter Hambelia i Nicolai församling Stockholm. Målsmannen för bokhållaren Sal. Philip Pippings efterlämnade son kontaktade 1701 rådmannen Johan Pipping i Torneå och begärde inventarium av den dödes fader och faderbroders kvarlåtenskap. Den 5 augusti 1701 svarar Johan Pipping på rådstugan i Torneå att Magdalena Hambelias salig mans fader Petter Pipping och farbror Johan Pipping avlidit hos honom i Torneå. Något arv till Philips son tycks inte avlämnas. Philip Pippings änka gifter sig med bokhållaren Mattias Krapp som 1707 blir ägare av Lögdö bruk. Möjligen är sonen den Philip Krapp som efterträder Mattias Krapp som brukspatron son till Philip Pipping.

Nils Persson Pipping, som föddes omkring 1665 i Kengis, var fram till 1685 i faderns hushåll, varefter han flyttat till Torneå. En rättstvist antyder att Nils varit involverad i broderns sjöfart då han omkring 1687 överfört lax till Stockholm. Även fortsättningsvis synes bröderna ha arbetat tillsammans och båda uppträder som handelsmän i lappmarken i början av 1700-talet. Sedan Nils Pipping gift sig med Anna Olofsdotter söker han en uppgörelse med Annas styvfar Olof Mört om rätten till gården i Korpikylä. Efter en uppvaktning av landshövdingen nås den 19 augusti 1690 en uppgörelse vars innehåll framgår av landshövdingens skrivelse samma år:

Såsom mellan handelsmannen wällärde Olof Mört och dess styvmåg välförståndig Nils Pipping, varit någon tvistighet, angående Mörtens pretention för avträdet ifrån hemmanet i Korpikylä, vilket är Pippingsens hustrus salig fader, Olof Henrikssons börd och henne Jure Hereditario tillfallit. Men styvfadern Olof Mört med sin hustru gudfruktiga Anna Jönsdotter pretendera refusion (gottgörelse) för sitt där i hemmanet nedlagda arbete och bekostnad med nya hus uppsättande i de avbrändas ställen samt annan hemmanets kultur, jämte det arv modern tillfalla bör efter lag, alltså hava de därom varit till muntlig konferens uti min och kronans befallningsmans närvaro, och omsider samtyckt efterföljande förlikningsvillkor, att dess medelst undfly all onödig vidlyftighet, som eljest emellan föräldrar och barn otjänligt vara kunde, bestående förlikningen uti följande punkter.

1. *Skall Nils Pipping betala sin styvsvärfader uti ett för allt av hans pretention till hemmanet, kontant 125 riksdaler banco in specie, eller som dess valör för tiden är, och det utan långt uppskov.*
2. *Svara till $\frac{2}{3}$ av hemmanets bevisliga gäld, efter ingiven uppsats 338 daler 21 $\frac{1}{2}$ öre kopparmynt och Mörten $\frac{1}{3}$, som blir på Pippingsens kvota 225:25 och Mörten 112:28 $\frac{1}{2}$.*
3. *Skall Mörtens hustru bekomma efter lag sin sorgsäng den bästa, jämte sina kyrko- och gångkläder, samt bröllopgåvorna, som uti inventario 1680 den 17 april finnes mentionerade, såsom och $\frac{1}{3}$ del uti arv emot sin dotter Pippingsens hustru, utav allehanda lösören, men det fasta njuter dottern allena, såsom sitt fäderne, jämte fiskevattnet och nybruken, vare sig länge eller nyligen där under wundne, i stället för de 125 riksdaler banco Discretion.*
4. *Denna års avel delas således: 1) att Mörten behåller hela aveln i smör och lax, 2) men av sik och träskfiskan halvparten var, 3) av spannmålen skall Mörten utgiva så mycket till sädeskorn rekvireras, och vidare vad till hushållet nödvändigt behövs, såsom och 4) så mycket hö och halm tillkommande vinter som Pippingen behöver till sin hustrus arveboskap och hästar, sedan skiftet är hållet, 5) betalar Mörten legofolkets lön, samt detta års utlagor i stället för det han behåller lax- och smöraveln enskilt. Vilken förlikning, emedan de å bägge sidor, utan någon rättgång sökande, med varandra ingått och samtyckt ha, bör av dem obrottsligen hållas och efterlevas, så fullt och fast som var detta Judicialiter deciderat. Actum Nedertorneå den 19 augusti 1690.*

Uppgörelsen innebar att dottern Anna ärvde $\frac{2}{3}$ av fadern Olof Henrikssons kvarlåtenskap medan änkan Anna Jönsdotter i enlighet med landsrätt fick $\frac{1}{3}$. Olof Mört som hösten 1690 uppger sig vara en ålderstigen och bräcklig man som tål lite brännvin hade dött våren 1692. Änkan ingick 1693 ett tredje gifte med rådmannen Hans Braas men blev åter änka 1703 då hon i juli lät kyrkklockorna i staden ringa $\frac{3}{4}$ timmar och månaden därpå skänkte 30 daler till Torneå kyrka i testamente efter maken. Vid häradstinget i Nedertorneå lät Olof Nilsson Rova i Korpikylä den 30 juli 1703 uppläsa ett köpebrev daterat den 26 juli 1701 undertecknat av framlidne rådmän Hans Braas änka Anna Jönsdotter som till honom sålt sitt hemman i Korpikylä för 394 daler och 5 öre kopparmynt. Hemmanet omnämns i mars 1699 av Hans Braas som uppger att han hade en fordran i Hans Hansson Rovas tidigare hemman på 394 daler 5 öre och att han därför hade satt Olof Nilsson som åbo på hemmanet som var vanskött. Troligen övergick till honom även de ägor som avhandlas vid tinget i Torne socken den 30 mars 1699 då rådmannen Wällärde Hans Hansson Braas visade att Olof Mickelsson Lisas lilla torp och ägande i Korpikylä den 3 maj 1689 blivit tillvärderat hans antecessor Olof Mört och rådmannens fader Hans Abrahamsson, för deras där havda skuldfordran. Änkan Anna Jönsdotter redovisas i mantalslängden för Torneå fram till 1713 med tre söner - Johan, Olof, Samuel - varefter hon efterträds av sonen Johan Olofsson Mört.

Nils Pipping installerade sig 1691 som husbonde på gästgivargården i Korpikylä. Utsädet uppgick 1695 till 6 tunnor vilket innebar att gården hade en av de största åkerarealerna i

socknen. Nils fortsatte verksamheten som gästgivare och handelsman och figurerar i början av 1700-talet vid marknadsplatserna i Jukkasjärvi och Kautokeino. På den välbärgade gården utökades familjen med sonen Johan och döttrarna Anna och Brita men drabbades i början av

1700-talet av återkommande olyckor. Under ryssarnas härjningståg i Torne socken i slutet av 1710-talet brändes byggnaderna varför gården på landshövdingens order befriades från skatten åren därpå. Till hemmanet hörde tidigt andelar i strand- och patufisket i Korpikylä bland annat Isokorvapatån. Vid patusynen 1741 anges att Pippings Ortipata är *medelst stenbrott i själva berget inrättad och kan ej annars än när Älvsfloden uppstiger brukas varandes avgiften härav under Byns taxa slutet och innehöll nu 1 1/3 famn änskiönt den i 1649-års Patulängd allenast till 1 famn finns anförd, så samtycktes dock att dess längd ifrån det inhuggna kronmärket litt W bliver 1 1/3 famnar.*

Anna Nilsson Pipping 1711-1715

Anna Nilsson Pipping gifte sig 1711 med länsmannen i Övertorneå socken Israel Israelsson Svan. Israel Israelsson Svans far konstapeln Israel Svan med hustru upptas i anslutning till komminister Anund Curtelius 1698. Konstapeln Israel Svan synes ha varit son till Anund Curtelius första hustru Kristina Svan från hennes tidigare gifte. Israel Israelsson Svan som 1710 blivit länsman är änklings 1715. Han har då avgått från länsmanstjänsten och är sockenskrivare 1719 när han ingår ett nytt gifte med Magdalena Abrahamsdotter Burman från Torneå. Familjen flyttade 1725 till Ofoten i Norge där Israel blev länsman.

Israel Svan och Anna Pipping hade 1712 fått dottern Catharina. I samband med Svans flytt till Norge utverkar morfadern Nils Pipping vid tinget i Övertorneå att Catharina får laga säkerhet för 500 daler samt moderns gångkläder samt att Israel Svan för hennes inestående modernearv uppfostrar och håller henne till lärdom och kristliga dygder. När hemmanet i Korpikylä delas efter Nils Pippings och Anna Olofsdotters död tilldelas Catharina Svan som då är ogift och bosatt i Herjanger i Ofoten 1500 daler. Hon dör vid 58 års ålder i Vindrek i Ankenes i Norge.

Johan Nilsson Pipping 1719-1722

Nils Persson Pippings son Johan, som 1718-1721 redovisar hemmanet, flyttade till Torneå där han den 13 juli 1721 gifte sig med Margareta Hansdotter Törnblad. Äktenskapet blev kortvarigt då Johan hösten 1722 omkom vid hemresa från Stockholm. Skutan, ägd av Nils Larsson Cohre, Petter Pipping och Abraham Burman, led skeppsbrott i Larsmo skärgård utanför Gamlakarleby varvid 22 personer omkom. Bland de omkomna var rådmannen Abraham Burman med sonen Abraham och dottern Magdalena, Augustin Persson med sonen Petter, Nils Larsson Cohre, Henrik Reenbeck, Maria Olofsdotter, Maria Murström, Catharina Ervast, Johan Nilsson Pipping, rådmannen Johan Persson Pippings barn Jacob, Sophia och Helena samt löjtnanten Carl Fredrik Godenhjelm som var Sophia Pippings trolovade. Utöver dessa namngivna personer omkom 3 båtsmän och Burmans dräng.

Olyckan inträffade så sent på hösten att skeppsbrottet först följande år i mars månad blev bekant då vraket tillfälligt upptäcktes av några säljägare. Endast fyra halvklädda lik hittades och de övriga var spårlöst försvunna. Ännu långt in på sommaren var man sysselsatt med att uppsamla det kringspidda godset. I reda mynt fann man 1562 daler. Sophia Pipping hade fört med sig fina särkar märkta S.P, förkläden av klosterlärf, nettelduksremсор med uddar, florshuvor, natttröjor med spetsar, snörliv med fiskben, breda spetsar, vita och röda handskar, *borderoiskor*, gördel av *gull* med silverspänne, smala silveruddar och mycket annat. Vidare återfanns en guldkedja tillhörande Sophia samt en guldring med skrift på flatan *Jesu Guds Son Regere dit Lefverne*.

Vid samma tid som Johan Pipping flyttade till Torneå synes rustmästaren Christiern Hulcowius i Torne kompani ha börjat uppvakta Brita Nilsdotter Pipping som ännu i december 1721 är jungfru och skänker ½ carolin i kollekt till kyrkan i Hietaniemi. Året därpå ger Christiern Hulcowius vid två tillfällen riklig kollekt till kyrkan i Hietaniemi där giftermålet synes ha skett vid jultiden då Christiern lämnar 2 caroliner i kollekt.

Brita Nilsdotter Pipping och Christiern Hulcowius 1723-1728

Efter Johans död 1722 står systemen Brita Nilsdotter född 1703 kvar som enda arvinge till gården i Korpikylä. Hon hade då redan träffat Christiern Johansson Hulcowius, eller Hulcow som han benämns i rullorna, som 1715 värvades som rustmästare i Torneå kompani. Vid generalmönstringen den 14 december 1719 uppges han ha tjänstgjort 5 år i Sverige och utlandet. Christierns föräldrar var Johan Hulcowius och Helena Christiernsdotter Melartopaeus i Kangasala. Efter att ha studerat i Åbo vigdes Johan Hulchovius till präst i Åbo stift den 18 maj 1694 och var hjälppräst i Kangasala fram till sin död 1703. Hans ursprung är inte känt, men han torde ha tillhört den karelska släkten Hulkkonen vars anfader Matts Hulkkonen var borgare och rådman i staden Brahea i norra Karelen. Helena Melartopaeus släktband förloras bakåt i präst-, fogde- och officerssläkter i Åboområdet på 1500-talet.

I slutskedet av den stora ofreden tillfångatogs Christian Hulcow av ryssarna i juli 1721 efter slaget vid Sävar. Han rymmer dock från fångenskapen och lyckas återvända till Torneå och gifter sig 1722 med Brita Nilsdotter Pipping och flyttar till Korpikylä där Nils föds i januari 1724 och Johannes i januari 1726. Christiern Hulcowius som från 1727 redovisar hemmanet i mantalslängden drunknar i Matkakoski den 17 juli 1728 endast 32 år gammal och efterlämnar änkan Brita som föder dottern Anna i februari 1729.

Stamhemmanet delas i Vanhatalo, Nikuntalo och Hulkoff

Änkan Brita Nilsdotter Pipping stod fram till 1740 som husbonde på stamhemmanet där hennes far Nils Persson Pipping dör den 19 september 1750 vid en ålder av 85 år och 6 månader. Modern Anna Olofsdotter dör den 1 december 1753 vid en ålder av 86 år. Hennes mor uppges vara Anna Henriksdotter vilket styrker att hon var dotter till Henrik Persson på Pietilä i Mattila. Änkan Brita Pipping som den 17 april 1739 gift sig med postbonden Henrik Olofsson Niva bodde kvar i stambyggnaden som benämndes Vanhatalo. 1750-års jordebok upptar Henrik Olofsson som husbonde på hemmanet som skattar ¾ mantal och där nödvändiga hus uppges ha uppbyggt efter ryssarnas härjning. För utfordring av 4 hästar, 19 kor, 3 ungnöt och 20 får finns ängar bland annat i Korpikylä, Karungi, Helsingbyn och på Bockholmen. Vålövad åker om 2 ½ tunnland finns vid gården och dessutom 5 ½ tunnland av svagare frostkänslig växt. Stamhemmanet delades 1756 i tre delar om vardera ¼ mantal. Brita Pipping och Henrik Olofsson Niva behöll **Pipping Vanhatalo**. Nils Christiansson Hulcow uppförde det blivande **Pipping Nikuntalo** medan Johan Christiansson Hulcow uppförde **Pipping Hulkoff**. Rannsaking i samband med det laga skiftet 1855 visar att det gamla stamhemmanet då består av tre gårdar i nära anslutning till varandra: Vanhatalo (översta), Pipping Nikuntalo (mellersta) och Pipping Hulkoff (nedersta).

Anna Christiansdotter Hulcow gifte sig 1749 med Olof Olofsson Niva i Korpikylä. I familjen föds 11 barn av vilka många dör i tidig ålder och Anna Christiansdotter dör själv i barnsäng den 10 december 1766 vid 37 års ålder då hon föder dottern Anna. Änklingen Olof Olofsson Niva ingår året därpå nytt gifte med Eva Larsdotter från Nikkala och övertar 1773 Laitila i

Kukkola dit även barnen från det första äktenskapet flyttar: **Olof** född 1752, **Christiern** 1759, **Brita Stina** 1760. Christiern, som tagit efternamnet Forsberg, gifter sig 1794 med Brita Nilsdotter Karinen och flyttar till Torneå där han är sjöman. De får döttrarna Sophia Carolina född 1800 som gifter sig med Abraham Mickelsson Oravainen i Nedre Vojakkala och Brita Helena född 1803 som gifter sig med handlanden Olof Fredrik Bergman i Piteå. Christiern avlider 1844 vid 85 års ålder. Olof Olofsson och Brita Stina Olofsdotter flyttar från Karl Gustavs församling 1779.

Familjeförhållandena för de tre gårdarna i stamhemmanet under den tid de fortfarande drevs av ättlingar till birkarlen Mickel Henriksson Rautia redovisas nedan.

Husbönder på Vanhatalo

Henrik Olofsson Niva (1703-1788) och änkan Brita Nilsdotter Pipping (1703~1770) gifter sig 1739 och får dottern Helena (1740-1820) som 1757 gifter sig med **Olof Henriksson Saukkola** (1730-1799) som året därpå blir husbonde på Vanhatalo. Brita Nilsdotter Pipping synes ha dött efter 1770 och änklungen Henrik Olofsson gifter sig 1774 med den 49-åriga pigan Caisa Salomonsdotter från Kengis. Olof Henriksson och Helena Pipping får åtta barn: **Henrik** 1757 som gifter sig 1758 och flyttar till Karkiainen, **Adam** 1761 som gifter sig 1795 och flyttar till nybygget Vuopio, **Nils** 1767 som gifter sig 1798 och flyttar till nybygget Harju, **Aron** 1775 som 1814 gifter sig och flyttar till Matojärvi, **Per** 1779 som gifter sig 1804 med Maria Andersdotter Rahtu och 1809 flyttar som änklung från församlingen, **Malin** 1762 som gifter sig 1812 med Hindrik Hansson på soldattorpet Tallbom, **Eva** 1772 som gifter sig 1794 och flyttar från församlingen. **Johan** född 1765 tar över hemmanet efter fadern.

Johan Olofsson (1765-1829) gifter sig 1795 med Anna Anundsdotter Koski (1761-1840). I familjen föds **Johan** 1801, **Petrus** 1802 som 1823 gifter sig med Lisa Olofsdotter Kauppi och flyttar till Lauri, **Isac** 1805 gifter sig 1826 med Brita Greta Nikinmaa i Matojärvi och köper 1830 hemmanet Niska i Korpikylä, **Nils** 1808 gifter sig 1837 med Johan Johansson Hulkoffs änka Anna Stina Johansdotter och blir husbonde på Hulkoff medan **Brita** 1812 gifter sig 1832 med Henrik Aronsson Hannu från Päckilä. Bouppteckningen efter Johan Olofsson visar att det på Vanhatalo fanns 1 häst, 16 kor, 2 kvigor och 9 får. Fastigheten med $\frac{1}{3}$ fjärdings taxa i Torneålv värderades till 1000 riksdaler och inventarierna till 2172 riksdaler Banco (RdrB).

Johan Johansson Pipping (1801-1873) köpte den 10 september 1830 för 2666 Riksdaler 32 Skillingar Riksgäldssedlar (RdrRg) hemmanet Vanhatalo av sina bröder Per, Isac och Nils samt system Brita. Johan åtog sig samtidigt ansvaret för den förgångna modern Anna Anundsdotter hade i hemmanet. Johan gifter sig 1832 med Eva Mickelsdotter Kitti (1812-1866) och i familjen föds **Johan** 1837 och **Anna Greta** 1838. Efter det att Johan sålt $\frac{1}{4}$ av hemmanet till Henrik Tuohea, och i husförhörslängden fått anmärkningen *känd för fylleri*, ingriper svärmodern Cecilia Kitti i Karungi den 11 april 1846 och köper Vanhatalos ännu osålda ägor med därunder lydande laxfiske för 2250 RdrRg. Hon förbinder sig dessutom att utge följande förgångor: 1) Säljaren Johan Johansson skall bestås fri och riklig föda från husets härd så länge han lever jämte rättighet att i hemmanets hus vistas och åtnjuta den värme som där bistås tillika med sängrum, och efter hans hustrus död kläder till hand och fot som allt av hemmanets ägor till fullo utgivas bör. 2) Köparen skall till Johan Johanssons hustru Eva Mickelsdotter Kitti årligen utgiva 2 $\frac{1}{2}$ tunna korn, 1 tunna råg, $\frac{1}{4}$ tunna salt, 2 lispund saltat kött, ett får att klippa och ett att slakta, alla kastrerade, $\frac{1}{4}$ tunna saltad sik, 1 lispund salt lax, jämte en färsk sik varannan tur som å forsen fiskas, 6 skålpund kaffe, 6 skålpund socker, 1 lispund långa tobaksblad, 10 skålpund färdiggjorda talgljus, 1 lispund lin, $\frac{1}{2}$ ankare brännvin, 2 par färdiggjorda skor samt dagligen 1 $\frac{1}{2}$ kanna oskummad sötmjök. 3) Till husrum för säljarens hustru samt barnen Johan och Anna Greta skall köparen i fullt och varmt skick bestå kammaren i

manbyggnaden, jämte fri värme därtill och som förvaringsrum stugan uti strandbyggningen. 4) Köparen skall årligen till säljarens hustru ge en kalv av en ko på hemmanet då den kalvar och 5) blir det säljarens hustru tillåtet att begagna hemmanets häst till kvarn att förmala förgångsspannmål och åtta gånger till kyrkan. Denna förgånga skall till fullo utges så länge säljarens hustru lever och av barnen även åtnjutas intill de uppnår 17 år och även därest deras moder därförinnan avlider oavkortat till dem till den tiden utgivas. Till detta köp följer även den till bonden Henrik Tuohea förut försålda fjärdedel av hemmanet som nu ligger under process att tillfalla köparen därest den återvinning, med skyldighet likväl att utom den här bestämda köpesumman för denna fjärdedel utgiva, därför efter lag och dom bestämda köpesumma.

Per Johansson Svahn från Koivukylä gick 1853 in som arrendator av $\frac{1}{8}$ mantal i Vanhatalo där Carl Johansson Pipping på Potila innehade $\frac{1}{16}$ mantal. Den 22 mars 1855 sålde Johan Johansson Vanhatalo till Per Johansson Svahn sin tillkommande arvedel i Vanhatalo för 50 RdrRg med följande betingad förgånga: 1) *fri rättighet att vid bondens bord njuta fri föda av samma mat som gårdens folk förtär jämte fritt husrum och sängrum med erforderliga sängkläder till en säng under hela min livstid, 2) såsom kläder skall mig av köparen bestås och utgivas Mikaelitid innevarande år en vadmalsrock, en lång vadmalströja, vart tredje år därefter en vadmalsrock, en fårskinnspäls med bräm till kragen, klädesväst med linnefoder, undertröjor i ylle/lärf, lärtfskjortor, pjäxor, handskar, vantar, strumpor. Alla kläder tvättas när husfolket tvättar och vid min död skall kroppen bli anständigt begravd.* Till köpet lämnade farbrodern Nils Johansson Hulkoff och modern Eva Mickelsson Vanhatalo sitt bifall.

Den 12 maj 1858 sålde Carl Johansson Pipping, som då förvärvat Palovainio i Vitsaniemi, till Per Johansson Svahn sin andel i Vanhatalo för 525 RdrRg med förbehåll att få åkern i Vaaranvainio i utbyte mot åkern tillhörande honom bakom nybyggningen på gårdstunet. När laga skiftet fastställdes 1868 flyttades Piping Vanhatalo till södra ändan av byn.

Johan Johansson d.ä. var kvar som förgångsman på Vanhatalo fram till sin död 1873. Sonen Johan Johansson Vanhatalo, som i husförhörslängden uppges ha svagt begrepp, blir kvar som förgångsman till sin död 1893. Dottern Anna Greta Johansdotter Vanhatalo gifter sig 1861 med Johan Johansson Revoniemi i Övre Vojakkala och dör 1906. Sladdbarnet **Nils Johansson Vanhatalo** (1852-1917) som inte upptagits i de uppgörelser som gjordes när Vanhatalo såldes och förgångor upprättades gifter sig 1874 med Maria Josefina Heikinpieti och flyttar till Mattila där han övertar Förares torpställe där han iordningställer en stor areal som slätteräng och potatisland. På stället som får namnet Vanhatalotorpet föds 9 barn. Efter Nils död innehas Vanhatalotorpet av Karl Korpi från Koutojärvi som var farfar till förre statssekreteraren i socialdepartementet Sture Korpi och professorn i sociologi Valter Korpi.

Husbönder på Nikula

Nils Christiansson Pipping Hulkoff (1724-1770) gifter sig den 3 februari 1751 med Helena Johansdotter (1723-1791) från Vitsaniemi. Hennes far Johan Eriksson Potila (1676-1761), son till Erik Johansson (1635-1731) på Erkki i Kukkola och sonson till Johan Eriksson Harri (1617-1677) på det blivande Styrman på Toivolansaari, förvärvade 1705 hemmanet Potila. Nils och Helena Pipping får barnen **Anna** 1751 som gifter sig med Olof Olofsson Kuljula i Nedre Raumo, **Maria** 1762 gifter sig 1791 med soldaten Mats Enquist i Korpikylä som dör 1792 och andra gången 1798 med Per Persson Råva i Helsingbyn, **Helena** 1766 gifter sig 1794 med Isak Nilsson Hjort i Korpikylä och yngsta barnet **Johan** föds den 4 mars 1768.

Efter nämndemannen Nils Christian Pipping Hulkoffs död de 20 april 1770 gifter sig änkan Helena Johansdotter med Mickel Mickelsson Lauri från Helsingbyn som blir husbonde på

Nikula. Sonen Johan övertar gården 1787 då han blivit myndig medan modern och styvfadern behåller 1 häst, 2 kor och 2 får. Helena avlider den 21 november 1791 av hastig feber och bouppteckning hålls den 2 mars 1792. Mickel avlider den 13 november 1792 av ett fallande träd i skogen och bouppteckning hålls den 28 februari 1793 av Johan Nilsson Pipping.

Johan Nilsson Pipping (1768-1827) gifte sig den 9 april 1790 med Brita Johansdotter Matinheikki från Koivukylä och de får 16 barn varav 7 lever till vuxen ålder: **Johannes** 1792, **Helena** 1797, **Isak** 1801, **Per** 1802, **Eva** 1804, **Maria** 1806, **Carl** 1811 och **Anna Greta** 1813. Per Johansson Pipping drunknar den 21 september 1822 och fadern Johan Nilsson Pipping drunknar den 27 september 1827 i Matkakoski. Bouppteckning efter Johan Nilsson Pipping hölls den 12 december 1827 varvid änkan uppgav egendomen i följande ordning:

- Fastighet: ¼ mtl skatte no. 17 Pipping i Korpikylä med därunder lydande laxfiske till 23 ²/₃ markers taxa. I avsaknad av nödiga hemmanshandlingar kunde hemmanets natur inte utrönas utan värderas till 950 RdrB.
- Guld och silver: ringar, förgylld bägare, silverskedar till ett värde av 14,6 RdrB. Koppar: brännvinspanna med hatt och pipor 4 lispund, kittlar, fat totalt till ett värde av 30 RdrB. Järnredskap 39 RdrB. Träsaker 9,20 RdrB. Fiskeutrustning; en tre- och en tvåbördingsbåt, 1 laxkar, 2 laxmockor, 3 kolnät, 1 not, 1 laxtaucko värderat till 4 RdrB.
- Boskap; 2 hästar, 14 kor, 10 får till ett värde av 139,16 RdrB.

Till bouppteckningen tillfogades ett testamente som anger att om hemmanet går till försäljning skall änkan Brita Johansdotter njuta en i detalj specificerad förgånga årligen så länge hon lever av den eller dem som innehar hemmanet och erhålla: 3 tunnor korn, ½ tunna råg av varje års skörd från Harjuåkern som är belägen på västra sidan om landsvägen, 1 kanna söt mjölk om dagen, 2 lispund salt sik, ½ lispund salt lax, 2 lispund salt kött varav det ena bör vara får- och det andra nötkött, 1 kappland öppen åker till potatisland bakom byggnaden, 2 får att klippa, 5 marker lin, 6 marker tobaksblad eller dess värde i kontanter i ortens gångbara pris, 1 par skoämnen, östra kammaren i gården eller Perhentupakammaren och gamla stolpeboden till sitt begagnande, hästen till kyrkan och andra nödiga körslor så ofta hon sådant åstundar, 1 färsk sik varannan dag på den tid av året då forsfsike idkas och slutligen ¼ kanna råmjölk då varje ko kalvar.

Hemmanet som från påsken 1829 drivs av arrendatorn Johan Hansson Niva synes ha delats mellan bröderna Isac och Carl. En avhandling från den 19 oktober 1829 anger att Adam Johansson Aidanpää och hustrun Helena Johansdotter Pipping sålt Helenas andel på 1/10 i Pipping Nikula för 222 RdrRg 10 skl 8 rst till svågern Isac Johansson Pipping. Isac som i likhet med sina bröder vardera ärvt ¹/₅ av hemmanet lånar 380 RdrRg av Per Johansson Tuohea och 500 RdrRg av Abraham Harju och köper den 17 maj 1832 brodern Carls andel i hemmanet. Isac söker därefter vid tinget den 3 oktober uppbud på hemmanet.

Isac Johansson Pipping, som 1820 uppges vara sjuklig och svagsynt, driver hemmanet med arrendator vilket synes ha varit mindre framgångsrikt och han krävs därför av sina finansiärer brodern Carl, Per Tuohea och Abraham Harju att sälja hemmanet på auktion. På sockenstugan i Karungi specificerades den 11 maj 1833 hemmanet sålunda: Nyligen uppförd pörtebyggnad indelad i pörte, större stuga, två kammare och förstuga. Manbyggnad på östra sidan av gården med två stugor, en kammare och förstuga. Ladugård. Loftbyggnad med två bodar och en öppen port samt tre loftrum med skulle. Stall med höskulle ovanpå. Stolpebod. Badstuga. Två nya rior och en gammal rilada, Sommarfähus. Hemlighus. Brunn med träställning. Åker 9 tunnland i kornutsäde. Äng för 1 häst, 12 kor, 2 ungnöt, 10 får. Ägorna är närbelägna och finns till det mesta på holmar i älven med 15 hölador. Skog till vedbruk helt nära och timmer på något längre

avstånd. Fiske i älvens regala laxfiske av 23 ½ lispunds taxa och dessutom håvfiske i Korpikylä fors till husbehov samfällt med byamännen. Inteckningar i hemmanet: 1) Per Johansson Tuohea säkerhet för 380 RdlrRg. 2) Abraham Harju säkerhet för 500 RdlrRg. 3) Brita Johansdotter förgånga. 4) Johan Johansson Pippings förgånga. Dessutom fordran från Carl Johansson Pipping på 362 RdlrRg.

Efter en lång tävlan kom högsta budet på 2030 RdlrRg från förre bonden Salomon Waara som emellertid den 15 maj 1833 avstod hemmanet till Carl Johansson Pipping som skulle stå för betalningen. Den 19 september 1833 sålde dock Carl Johansson Pipping hemmanet no. 17 Pipping om ¼ mtl med fastebrev från den 29 april 1767 för Nils Christiansson Hulkoff och hans hustru Helena Johansdotter till Fredrik Mickelsson från Ruokojärvi i Övertorneå för 2166 RdlrRg. Köparen skulle svara för alla hemmanets skulder och intecknade förgångor medan säljaren Carl Johansson Pipping skulle ha rätten att i 4 års tid begagna laxfisket mot en betalning av 185 RdlrRg. Änkan Brita Johansdotter Pipping blev kvar på hemmanet och njöt frukterna av den noggrant specificerade förgången fram till sin död 1841.

Johan Johansson Pipping som 1813 gift sig med Maria Caisa Jacobsdotter och blivit arrendator av Waara i Korpikylä flyttar därifrån 1826. Av husförhörslängden framgår att han vara känd för fylleri och att hustrun Maria Caisa var svagsynt och sjuklig. Johan återvänder ensam till Nikula där han tilldelas en förgånga som avhandlas på tinget i Karungi den 20 oktober 1827. Där framgår att fadern Johan Nilsson Pipping vintern 1826 angett att Johan efter faderns död skulle njuta av Pippings innehavare, fri mat och kläder, så mycket att han blir belåten, samt fritt husrum och värme så länge han lever. Den 11 oktober 1832 blev förgången intecknad i hemmanet och där bodde Johan kvar till sin död 1880. **Helena** gifter sig första gången 1821 med Adam Johansson Aidanpää i Kuivakangas och andra gången 1841 med Johan Erik Mickelsson Lahti i Jänkisjärvi. **Isak** övertar 1838 Niska i Korpikylä efter sin namne från Vanhatalo och gifter sig 1840 med Eva Abelsdotter. **Eva** gifter sig 1830 med Per Olofsson Juuso och de flyttar till hemmanet Snäll i Korpikylä. **Maria** gifter sig 1836 med Johan Johansson Rautio som efter Marias död 1841 flyttar till Lauri. **Carl** gifter sig 1834 med Eva Carlsdotter Waara och flyttar 1837 till Ero Koivukylä och därifrån 1851 till Potila i Vitsaniemi för att 1857 köpa Palovainio i Vitsaniemi där han avlider 1860 som en välbeställd hemmansägare. **Anna Greta** gifter sig 1834 med Isak Johansson Mattila i Kuivakangas.

Vid laga skiftet 1855 har Nikuntalos manbyggnad, under tak av näver och takved, 4 inredda rum och förstuga med eldstäder i alla rum. Den gamla sommarbyggnaden innehåller 3 rum och förstuga. Den nyuppförda ladugårdsbyggnaden är indelad till fähus med eldstad, förstuga och foderlada. Den gamla loftbyggnaden har 5 rum. Vidare finns källare av trä, hemlighus, badstuga, 2 stolpebodas, 2 rior, 2 halmlador, 2 agnlador och en brunn som är 34 ½ fot djup. När laga skiftet fastställdes 1868 flyttades Pipping Nikuntalo av Fredrik Mickelsson som nu tagit efternamnet Pipping till Harjubacken.

Husbönder på Hulkoff

Johan Christiansson Pipping (1726-1812) är den förste husbonden på det från Henrik Mickelssons stamhemman avstyckade Korpikylä no.8 som i nya jordeboken benämns Hullkoff no.18. Johan som var gift med Malin Mosesdotter Lauri (1729-1805) fick sex barn varav två söner **Adam** (1754-1831) och **Per** (1773-1857) samt två döttrar **Eva** (1761-1816) och **Maria** (1767-1850) nådde mogen ålder. Pipping Hulkoff delades så att sönerna vardera fick 1/3 och döttrarna vardera 1/6 i hemmanet. Maria gift med soldaten Henrik Johansson Ståhl eller Matinheikki i Vitsaniemi och Eva gift med Erik Josepsson Myllykangas i Aapajoki sålde

sina arvslotter till Per för 55 RdrRg 10 sk 4 rst medan Adam som innehade Wuopio den 7 januari 1807 sålde sin arvslott i Hulkoff no.8 för 294 RdrRg. Per Johansson Pipping Hulkoff kunde därigenom förvärva husbonderätten på Hulkoff genom en uppgörelse med fadern enligt ett protokoll med följande lydelse:

Till min käre son Per Johansson överlåter härmedelst jag undertecknad besittningsrätten av mitt innehavandes skattehemman under no.8 ¼ mtl Pipping kallat i Korpikylä Carl Gustafs socken emot villkor nämligen i årlig förgånga så länge jag lever erhåller jag 2 ½ tunna korn, 1 tunna råg, ¼ tunna salt fisk, 1 marker smör, dagligen 1 kanna mjölk, ½ lispund tobaksblad, årligen 2ne får att klippa, 2ne skjortor, 1 par kjängskor samt en varm kammare att bo uti. Dessutom äger nämnde min son rättigheten till all den efter min död i huset kvarblivna lösa egendomen. Vilket i nedanstående vittnens närvaro betygas.

Hietaniemi den 10 september 1807

Johan Christiansson Pipping i Korpikylä

Per Johansson Pipping gifte sig 1798 med Anna Greta Persdotter Knuuti (1778-1825) från Vitsaniemi. Endast två av deras barn levde till vuxen ålder: sonen **Johannes** född 1798 och dottern **Maria Margareta** (1806-1825) som 1824 gifte sig med Mickel Johansson Käyräsvuopio i Ruskola. Johannes förvärvade den 17 april 1824 gården genom en uppgörelse med fadern och systemen varvid följande köpebrev upprättades:

Härmedelst och i kraft av detta egna salubrev upplåter och avstår jag till min käre son Johan Pehrsson Hulkof, mitt i Korpikylä by och Carl Gustafs socken ägande arvskattehemman No. 6 ¼ mantal Pipping med allt vad därunder nu lyder, och för ögonen står, så av våto som torro, samt allt vad hädanefter lagligen tillvinnas kan emot följande beting och villkor nämligen:

1. Uti löseskilling har tillträdaren min son till mig redan erlagt 222:10:8 Riksdaler Riksgäldssedlar vilken summa såsom handpengar varder härmed kvitterad. Och åligger det även honom, min son, att till min dotter Maja Greta erlægga 888:42:4 Riksdaler Riksgäldssedlar av vilken summa betalas nästkommande Michaeli 444:21:4 Riksdaler Riksgäldssedlar samt andra hälften till Julhelgondagsafton.

2. Under samma köp får köparen, min son, en boskapsgräta, en ny trebördingsbåt, alla kolkvät, 4 kor, 3 får och en kärria.

3. Såsom förgånga eller sytning förbehåller vi oss uti vår övriga livstid följande nämligen: 5 tunnor rent korn av Harjuäkern, 1 tunna Stockholmsråg, ¼ tunna salt lax, ¼ tunna salt sik, 4 lispund (34 kg) kött, 5 skålpund (2.1 kg) ljus årligen. 2 kannor (5.2 liter) söt mjölk var dag, fri kärnmjölk att dricka, för mig ½ lispund eller ett mans och ett kvinns skoämne, ett ankare (39.25 liter) brännvin, färsk fisk då sådant kokas i gården och 5 skålpund (2.1 kg) tobaksblad samt 3 får att klippa, till boning [...] övre stugukammaren och stora stolpeboden för min och min hustrus saker. Hemmanet jämte den övriga egendomen får tillträdaren genast emottaga – bekräftas uti vittnens närvaro.

Karungi den 17 april 1824

Pehr Johansson Hulkof säljare

Den 14 oktober 1824 inkom Anna Greta Pehrdsdotter Hulkoff med en skrivelse där hon förklarar sig nöjd med det upprättade kontraktet med förbehåll, att i förgången skulle inkluderas att 3 får och 1 lam årligen skulle slaktas, 2 kaggar salt skulle tillkomma, den kokade färska fisken skulle

bytas mot 2 färska sikar varje fiskedag under året samt att 1 kappland väl gödslad åker skulle ställas i ordning till potatisland. För skrivelsen hade hon biträts av dottern Maja Greta och mågen Mickel Käyräsvuopio som också med henne signerade inlagan med vilken Johan Pehrsson Hulkoff förklarade sig vara nöjd.

Anna Greta Persdotter hann inte njuta av de förändringar hon infört i kontraktet då hon redan i april månad 1825 dog i vattusot. Änklingen Per Johansson gifte sig 1826 med Anna Greta Johansdotter Ollinen (1793-1853) som den 9 oktober 1823 blivit änka då maken drunknade. Per Johansson Hulkoff bodde som förgångsman kvar på gården fram till sin död. Bouppteckning upprättades den 11 maj 1857 av sonsonen Johan Johansson Hulkoff.

Johannes Persson Pipping (1798-1828) gifte sig 1820 med Anna Stina Johansdotter Rautio (1798-1882) från ryska Korpikylä. De fick den 29 mars 1821 dottern **Anna Greta** och den 18 mars 1828 föddes sonen **Johan**. Johannes Persson Pipping avled den 24 januari 1828 och redan den 26 juni 1828 förrättades bouppteckning efter honom. Boets tillgångar uppgick efter avdrag för kostnader till 1192 RdrRg. Fastigheten värderades till 950 RdrRg och boskapen som utgjordes av 1 sto, 2 hingstar, 10 kor, 2 kalvar och 12 får värderades till 190 RdrRg. I gården fanns tre böcker: nya testamentet, psalmboken och Yrtitarha (Örtagården). Troligen hade Johannes Persson Hulkoff insjuknat i mitten av 1820-talet. Han efterträdde 1825 fadern som nämndeman, men redan året därpå återgick ämbetet till fadern. Det testamente som den 21 mars 1827 upprättats av Johannes Hulkoff föreskrevs att hustrun Anna Stina skulle ha besittningsrätten av all fast och lös egendomen och ingen delning skulle ske innan barnen var myndiga. Anna Stina gifte sig 1837 med Nils Johansson Pipping (1808-1899) från Vanhatalo som tog över husbondskapet på gården medan Johannes Perssons barn var omyndiga. Dottern Anna Greta gifte sig 1843 med Per Persson Äijä i Korpikylä. Nils Johansson Pipping började efter giftermålet med Anna Stina att kallas Nils Hulkoff och som nämndeman använde han även det bomärke som införts av Per Johansson Hulkoff.

Johan Johansson Pipping Hulkoff (1828-1916) vistades 1845-1848 på gården Åkroken i Nederkalix som innehades av kronofogden Erik Burman som även arrenderade prästbordet i Kalix. Anledningen till att Johan kom till Åkroken är okänd men troligen var det farfadern Per Hulkoff som ordnat med vistelsen för att ge Johan kunskap i skötsel av en större gård samt även för att förbättra hans kunskaper i svenska. Johan begärde 1850 lagfart på Korpikylä no. 18 Hulkoff där han uppges ha ärvt $\frac{1}{9}$ mantal efter sin far Johan Persson Hulkoff eller Pipping samt köpt återstoden av sin mor Anna Stina Johansdotter och styvfar Nils Johansson som tidigare köpt hans systers del.

Vid laga skiftet 1855 uppges Pipping Hulkoffs rödfärgade manbyggnad vara ny och i gott skick under brädtak. Den stod på en $4\frac{1}{2}$ fot hög stenfot och var inredd till 6 rum och förstuga med målade eldstäder i alla rum och även golven, med undantag av vindsammaren, var målade. Ytterligare en rödmålad manbyggnad i gott skick var indelad i fähus med mur, fårkätte och förstuga med stall. Ännu en rödmålad byggnad fanns med stuga, kammare, bod och vedlider. På gården fanns en stenkällare och 2 brunnar omkring 32 fot djupa. Vidare fanns 2 rior, 2 halmlador, 2 rödmålade stolpebodas, 1 rödmålat hemlighus, 1 badstuga och en gammal stallbyggnad. Manbyggnaden på Hulkoff Pipping, som bevarats sedan 1800-talet, är idag huvudbyggnad på Nivagården.

Johan Hulkoff gifte sig 1857 med Eva Johanna Nilsson Iisakka (1836-1916) från Nedre Vojakkala. Han var från 1860-talet nämndeman och benämns på 1880-talet gästgivare. Av Johan Hulkoff upprättade bouppteckningar framgår att han behärskade svenska och

skrivkonsten till skillnad från flertalet sockenbor. 14 barn föddes i familjen varav två söner och sex döttrar nådde vuxen ålder. **Nils Axel** (1861-1941) och **Johan** (1864-1930) emigrerade tidigt till USA. Johan slog sig ner i Negaune Michigan men Axel som återvände ogift från USA förde ett kringflackande liv som gårdfarihandlare fram till sin död 1941. **Ida Amanda** (f. 1868) gifte sig 1898 med Oskar Johansson Vanhapiha i finska Korpikylä, **Sofia** (f. 1862) gifte sig 1888 med Johan August Johansson Välimaa-Ero i Koivukylä, **Maria Johanna** (1866-1927) gifte sig 1895 med Jakob Johansson Kuttainen på Ranta Hetta i Matarenki och 1909 med Johan Mickelsson Juntti, **Selma** (1872-1903) gifte sig 1902 med gränsridaren Per Helmer Persson Niva i Pello. Efter Selmas död 1903 gifte sig Per den 22 januari 1905 med svägerskan **Hilda Christina** (1870-1947). **Hulda Mariana** Johansdotter (1878-1975) gifte sig 1903 med Isak Johansson Iivari i Kuivakangas.

Johan Hulkoff anger i ett köpebrev daterat den 1 november 1905 att han överlåter gården till mågen Per Helmer Niva varvid han betingar åt sig och sin hustru förgånga för deras återstående livstid. Förgången skall årligen betalas i form av 4 tunnor korn, 200 kg rågmjöl, 20 kg saltad sik, 10 kg lax då det fås av forsen, 1 färsk sik varje tur till forsen under sikfångsten, 10 kg kaffe, 10 kg socker, 1 får att födas och klippas, 1 fullvuxet får att slaktas, allt årligen samt 6 liter sötmjök dagligen. Till boningsrum skall avsättas farstukammaren av östra byggnaden med fri värme, förvaringsrum, skafferi och mindre stolpebod, skjuts till kyrka efter behag, 1 skälsland åker norr om byggnaden som vart tredje år skall gödslas, rum för potatis i gårdens källare, stallrum för en häst i stallet. Städning av rummen hålls av innehavaren och bykvtvätt skall ske i fähuset. Vidare skall bröd få bakas i gårdens bakugnar. Vid den enes dödsfall bortfaller hälften av förgången utom rummen och värme. Förgången börjar från den 29 september 1906.

Per Helmer Niva (1874-1944) föddes på Korpikylä nr. 26 Niva om $\frac{1}{6}$ mantal. Fadern Per Persson (1835-1876), som kom från Pirjetä i Nuottioranta, var gift med Karolina Nilsdotter Vuolikainen (1834-1884). Vid laga skiftet 1855 benämns han *Per Persson Waara eller Niva*. Per Helmer Niva som blev föräldralös i unga år flyttade till Haparanda by 1889 där han först synes ha varit dräng på Kopukka gård som arrenderades av agronom Sven Gunnarsson. Per Helmer flyttade till Haparanda stad 1895 där han blev anställd hos handlanden Carl Edlund. 1900 antogs han som gränsridare och flyttade 1901 till Övertorneå. I giftet med Hilda Christina Hulkoff fick Per Helmer Niva barnen **Signe Julia** (f. 1906), **Helly Maria** (f. 1910), **Karl** (f. 1913) och **Emmi Sofia** (f. 1917). På Per Helmer Nivas gård redovisas vid boskapsinventeringen 1914: 3 hästar och 1 föl, 1 tjur, 15 kor, 2 ungnöt, 2 kalvar, 28 får och 3 höns. Arealen uppgick till 406,7 hektar varav 372,3 hektar var skog. Efter Per Helmer Nivas död delades stamhemmanet mellan sonen Karl och dottern Julia.

Karl Niva (1913-1984) som 1945 gifte sig med Ester Suo (f. 1915), övertog stamhemmanet som nu benämns Nivagården. Karl bedrev förutom jordbruket på stamhemmanet även en omfattande entreprenadverksamhet. Han utökade i början av 1950-talet hemmanets areal till 385 hektar efter förvärv av Mäkiniva. Karl och Ester Niva fick sju döttrar varav dottern **Birgit Niva** (f. 1955) som 1982 övertog **Nivagården** representerar den i rakt nedstigande led tolfte generationen som har kunnat dokumenteras på gården sedan 1500-talet. Troligen har dock ägorna för Nivagården funnits i släkten långt tidigare men avsaknad av tidiga källskrifter omöjliggör en dokumentering av detta.

Julia Niva gifte sig 1933 med Lars Gustav Kankanranta (1905-1987). De uppförde först en ladugård på stamhemmanet och utvidgade verksamheten till att bli ett så kallat KR-jordbruk vilket belönades med många utmärkelser. I början av 1940-talet uppfördes en ny mangårdsbyggnad i anslutning till ladugården och 1979 övertogs verksamheten av sonen **Kurt**

Hulkoff som med hustrun Pia driver **Hulkoffgården** där den tidigare ladugården nu är Hulkoffs Butiken på Landet samt restaurang. Kurt representerar i rakt nedstigande led den tolfte generationen som har dokumenterats på gårdens ägor sedan 1500-talet. I likhet med kusinen Birgit på Nivagården torde dock familjens rötter i Korpikylä sträcka sig ännu längre ner i den Tornedalska myllan.